

Grażyna Ryba

Inauguracja Centrum Dokumentacji Współczesnej Sztuki Sakralnej w Rzeszowie

Uchwałą Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 26 lutego 2009 roku utworzono Centrum Dokumentacji Współczesnej Sztuki Sakralnej, usytuowane w strukturze organizacyjnej uczelni przy Wydziale Sztuki i związane z Pracownią Historii Sztuki działającą w ramach tegoż wydziału.

Powołanie Centrum było spełnieniem postulatu skierowanego do władz uczelni przez uczestników ogólnopolskiego sympozjum poświęconego rozwojowi badań nad sztuką sakralną ostatnich dwustu lat, które odbyło się w roku 2007 pod patronatem Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Inicjatywa uczonych spotkała się z aprobatą prof. dra hab. Włodzimierza Bonusiaka, ówczesnego rektora uczelni, który przystąpił do utworzenia ośrodka, powierzając całokształt prac organizacyjnych dr Grażynie Rybie, pracownikowi naukowo-dydaktycznemu Wydziału Sztuki UR.

Działania na rzecz utworzenia jednostki sfinalizował prof. dr hab. Stanisław Uliasz, obecny rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego. W prace konieczne do powołania Centrum włączyli się z dużą życzliwością i zaangażowaniem: prof. dr hab. Aleksander Bobko, prorektor ds. badań naukowych i współpracy z zagranicą UR, oraz prof. dr hab. Jerzy Kierski, dziekan Wydziału Sztuki UR. Nieocenioną pomocą i radą służyli także pracownicy poszczególnych pionów administracji uczelni, przede wszystkim mgr Janina Kut, kwestor UR.

Centrum Dokumentacji Współczesnej Sztuki Sakralnej jest jednostką o charakterze archiwalno-informacyjnym i naukowo-badawczym, a zakresem swoich prac obejmuje sztukę sakralną XIX i XX w. Cele i zadania jednostki zostały określone szczegółowo w *Regulaminie* zatwierdzonym przez rektora UR. Należy do nich między innymi: pozyskiwanie, archiwizacja i digitalizacja dokumentacji sztuki sakralnej XIX i XX w. dotyczącej twórców, poszczególnych obiektów i ich zespołów, mecenasów i inwestorów (§ 5.1), sporządzanie dokumentacji fotograficznej i kart inwentarzowych (§ 5.2), gromadzenie informacji na temat prac naukowych i artykułów prasowych odnoszących się do współczesnej sztuki sakralnej (§ 5.3), podejmowanie prac badawczych (§ 6) oraz udostępnianie posiadanych zbiorów osobom prowadzącym badania z dziedziny związanej z działalnością ośrodka (§ 5.4, § 5.5).

Grażyna Ryba

Inauguration of the Centre for Documentation of Modern Sacred Art

The Centre for Documentation of Modern Sacred Art was established in the structure of the University of Rzeszów by the resolution of the Senate on the 26th of February 2009; it was established in the Faculty of Art and linked to the Research Laboratory for the History of Art.

The Centre was created in response to the postulate directed at the University authorities by the participants of the national symposium devoted to the development of research into the 19th and 20th century sacred art, which was organized in 2007 under the auspices of the Rector of the University of Rzeszów.

The scientists' initiative was received with approval by Professor Włodzimierz Bonusiak, the Rector of the University at that time, who initiated the creation of the Centre, entrusting all of the organizational tasks to Doctor Grażyna Ryba, a researcher and a teacher at the Faculty of Art.

The efforts towards the creation of the institution were finalized by Professor Stanisław Uliasz, the present Rector of the University. Contributors who joined in the tasks necessary for the creation of the Centre with great sympathy and commitment were also Professor Aleksander Bobko, the Vice-Rector for Research and International Relations, and Professor Jerzy Kierski, the Dean of the Faculty of Art. Invaluable assistance and advice was also provided by workers of particular sections of the university administration, most of all by Ms. Janina Kut M.A., the Bursar of the University.

The Centre for Documentation of Modern Sacred Art is a unit of archival-informational and scientific-research character; the range of its interest includes the 19th and 20th century sacred art. The aims and tasks of the unit are listed in detail in the *Regulations*, approved by the Rector. They include, among others: obtaining, archiving and digitalizing documentation of the 19th and 20th century sacred art related to authors, particular objects and object complexes, patrons and investors (Reg. 5.1), creating photographic documentation and inventory cards (Reg. 5.2), gathering information on scientific works and

press articles concerning modern sacred art (Reg. 5.3), undertaking research work (Reg. 6), and allowing access to its collection to researchers conducting studies in the fields related to the Centre's activity (Reg. 5.4; 5.5).

The Centre intends to organize scientific conferences devoted to various aspects of the research into the sacred art of the last two centuries (Reg. 7.3). Research results of the studies conducted within the unit, or in collaboration with the unit, will be published in the form of monographs and cyclic publications included in its editorial activities, in cooperation with the University of Rzeszów Publishing Office (Reg. 7.4).

It must be mentioned here that the Centre has already started issuing a yearly magazine "Sacrum et Decorum", a periodical of national range, published in two language versions, which includes publications on issues in the 19th and 20th century sacred and religious art. The second volume of the periodical is now being delivered to the readers.

An inadequate legal protection of modern works of sacred art in Poland frequently enables thoughtless destruction even of most excellent realizations. With scarce documentation existing, these works often become forgotten. At the same time, numerous research problems occur, resulting from the lack of systematic archiving of source materials and of gradually collected information on the creation of new sacred realizations, introduced as decorations in churches, often provincial ones, situated far from academic centres.

Many interesting works are not known to the researchers, and the lack of their critical analysis condemns them to inexistence in the scientific world, thus making it impossible to create a synthetic and possibly objective picture of the art of the passed century. The works consistently undertaken and developed in the Rzeszów Centre for Documentation of Modern Sacred Art are intended to keep for the history of art, and to introduce, on a larger scale, to the social awareness modern sacred realizations, as well as to assist all those researchers who choose religious art as the topic of their studies.

The patron, great supporter and advocate of the Centre is Professor Andrzej K. Olaszewski, an art-historian who largely contributed to the research into the modern sacred art. For the last couple of decades, Professor has been postulating the necessity of creating a centre of that kind, and when it had been established, he donated to the institution the results of over thirty years of his work on documentation of the modern sacred art.

Centrum planuje także organizację konferencji naukowych poświęconych różnym aspektom badań nad sztuką sakralną ostatniego dwuwieczia (§ 7.3). Wyniki prac badawczych prowadzonych w ramach jednostki bądź we współpracy z nią będą upowszechniane w formie monografii i wydawnictw cyklicznych objętych jej działalnością edytorską we współpracy z Wydawnictwem Uniwersytetu Rzeszowskiego (§ 7.4).

Należy nadmienić, że Centrum wydaje już rocznik „Sacrum et Decorum” – pismo o charakterze ogólnopolskim, ukazujące się w dwu wersjach językowych i zawierające publikacje z zakresu problematyki sztuki sakralnej i religijnej wieków XIX i XX. Drugi numer tego periodyku Redakcja oddaje właśnie w ręce Czytelników.

Niedostateczna ochrona prawna dzieł współczesnej sztuki sakralnej w Polsce pozwala na częstokroć bezmyślne niszczenie najwybitniejszych nawet realizacji. Wobec niedostatków dokumentacji często ginie nawet pamięć o tych dziełach. Jednocześnie liczne problemy badawcze są efektem braku systematycznej archiwizacji materiałów źródłowych oraz sukcesywnie gromadzonych informacji o powstawaniu kolejnych realizacji sakralnych, wprowadzanych chociażby do wystroju świątyń, niejednokrotnie prowincjonalnych i oddalonych od ośrodków naukowych. Wiele interesujących dzieł nie jest znanych uczonym, a brak ich krytycznej analizy skazuje je na nieistnienie w obiegu naukowym, uniemożliwiając stworzenie syntetycznego i możliwie obiektywnego obrazu sztuki minionego stulecia. Prace sukcesywnie podejmowane i rozwijane w rzeszowskim Centrum Dokumentacji Współczesnej Sztuki Sakralnej mają zachować dla historii sztuki i wprowadzić na szerszą skalę do świadomości zbiorowej współczesne realizacje sakralne oraz dopomóc wszystkim tym uczonym, którzy przedmiotem swoich badań czynią właśnie sztukę religijną.

Patronem, rzecznikiem i wielkim promotorem rzeszowskiego Centrum jest prof. dr hab. Andrzej K. Olaszewski, historyk sztuki o wielkich zasługach dla badań nad współczesną sztuką sakralną. Profesor od kilkudziesięciu lat postulował konieczność powołania tego typu ośrodka, a po utworzeniu go w Rzeszowie przekazał na rzecz jednostki dorobek ponad trzydziestu lat swojej pracy w zakresie dokumentacji współczesnej sztuki sakralnej.

Centrum Dokumentacji Współczesnej Sztuki Sakralnej Uniwersytetu Rzeszowskiego, będąc jedyną tego typu placówką w Polsce, posiada swoje odpowiedniki działające od dawna przy ośrodkach uniwersyteckich w Niemczech, Francji czy Włoszech. Nawiązanie współpracy z tymi instytucjami oraz z pokrewnymi placówkami w Polsce pomoże w zdobyciu doświadczeń ułatwiających realizację zadań stojących przed rzeszowskim Centrum.

Władze Uniwersytetu Rzeszowskiego przeznaczyły na siedzibę instytucji jeden z najpiękniejszych budyn-

ków w mieście – pozostający w gestii uczelni tzw. Letni Pałacyk Lubomirskich, wzniesiony na przełomie XVII i XVIII wieku według planów Tylmana z Gameren i kilkadziesiąt lat później przebudowany jako *maison de plaisance*, który jeszcze teraz zachował nieco z atmosfery i blasku czasów swej świetności.

W gmachu znajduje się biuro i czytelnia Centrum oraz sala konferencyjna z zapleczem. Usytuowanie budowli w zabytkowym śródmieściu Rzeszowa, piękno architektury, nastrojowe wnętrza oraz możliwość odpoczynku w ogrodzie otaczającym pałacyk stwarzają dogodne warunki pracy dla osób korzystających z usług tej instytucji i przybywających na konferencje. Natomiast na zbiory gromadzone w Centrum przeznaczono powierzchnię magazynową obejmującą jedno piętro Biblioteki Uniwersyteckiej, spełniającej wszelkie wymogi dotyczące warunków przechowywania cennych archiwaliów.

Uroczysta inauguracja działalności Centrum Dokumentacji Współczesnej Sztuki Sakralnej przy Wydziale Sztuki Uniwersytetu Rzeszowskiego miała miejsce 18 lutego 2009 roku w siedzibie placówki. W uroczystości wzięli udział przedstawiciele władz uczelni i środowiska uniwersyteckiego, lokalnego Kościoła, władz miejskich oraz zaproszeni goście, jak również osoby zainteresowane rozwojem badań nad współczesną sztuką sakralną. Gościem honorowym był prof. Andrzej K. Olszewski – niestrudzony orędownik utworzenia Centrum.

Uroczystość zainauguowało wystąpienie prof. dra hab. Stanisława Uliasa, który wypowiedział się na temat celów i zadań nowej jednostki oraz wręczył nominację na jej kierownika dr Grażynie Rybie, z poruczenia władz uczelni zajmującej się organizacją jednostki. Przemówienie biskupa Edwarda Białogłowskiego koncentrowało się wokół zagadnień związanych ze znaczeniem sztuki dla misji Kościoła w społeczeństwie współczesnym. Prof. dr hab. Jerzy Kierski, dziekan Wydziału Sztuki UR, dokonał charakterystyki działalności kierowanej przez siebie jednostki, w której strukturę włączono także Centrum Dokumentacji Współczesnej Sztuki Sakralnej.

W ramach inauguracji Centrum zorganizowano konferencję naukową „Dokumentacja sztuki sakralnej XIX i XX wieku. Cele, metody, realizacja”. Zaproszeni prelegenci wygłosili referaty podsumowujące doświadczenia własne i reprezentowanych przez siebie instytucji w zakresie archiwizacji dokumentów związanych z różnymi dziedzinami sztuki. Ks. prof. dr hab. Józef B. Wanat, zasłużony historyk sztuki i archiwista, omówił w swojej wypowiedzi znaczenie archiwów zakonnych w pracy naukowca zajmującego się obiektami będącymi przedmiotem kultu religijnego. Ks. dr Waldemar Żurek przedstawił wkład Instytutu Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w badania nad kulturą polską, natomiast mgr Izabela Sosnowska-Koziół zapoznała zebranych z działalnością dokumentacyjną prowadzoną w Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku.

The Centre is the only unit of this type in Poland, and its counterparts have been operating in university centres in Germany, France, or Italy for a long time. Launching cooperation with such institutions, and similar units in Poland, will help to gain experience that facilitates the realization of the tasks set for the Rzeszów Centre.

The authorities of the University of Rzeszów have allocated one of the most beautiful buildings in the city for the seat of the new Centre; it is the so-called Summer Palace of the Lubomirski family, built at the turn of the 18th century according to the project by Tielman van Gameren, and rebuilt a few decades later as *maison de plaisance*, which has still retained some of the atmosphere and glimmer of its prime.

The building holds the office and the reading room of the Centre, as well as a conference room with conference backup facilities. The location in the historic centre of Rzeszów, the beauty of its architecture, the pleasant aura of the rooms and the possibility of taking a rest in the garden provide advantageous working conditions to the guests using the services of the Centre and arriving to conferences. The collections gathered by the Centre occupy the storage room that takes up one floor of the University Library, which meets all the requirements for conditions of storing of valuable archivalia.

The ceremony of inaugurating the activity of the Centre for Documentation of Modern Sacred Art at the Faculty of Art of the University of Rzeszów took place on the 18th of February, 2009, in the seat of the Centre. The participants of the ceremony were the representatives of the University authorities and the university society, the representatives of the local church and of the municipality, and the invited guests, as well as all those interested in the development of research into the modern sacred art. The guest of honour was Professor Andrzej K. Olszewski, the indefatigable advocate of the Centre.

The inauguration began with the speech by His Majesty Rector Stanisław Uliasz, who presented the goals and tasks of the new unit and nominated as its Head Doctor Grażyna Ryba, who had dealt with the organization of the unit on behalf of the University authorities. The speech by His Eminence bishop Edward Białogłowski concentrated on the issues connected with the meaning of art in the mission of the Church in the modern society. Professor Jerzy Kierski, the Dean of the Faculty of Art, characterized the activities of his unit, into which the new Centre had been included.

As a part of the inauguration of the Centre, a scientific conference was organized: *Documentation*

of the 19th and 20th century sacred art: aims, methods, realization. The invited guests delivered speeches on their own experience and the experience of their institutions in the field of archiving documents connected with various art disciplines. The Rev. Professor Józef B. Wanat, a distinguished art-historian and archivist, spoke about the significance of the monastic archives in the work of a researcher dealing with objects of religious worship. Rev. Doctor Waldemar Żurek presented the contribution of the Institute of Church Archives, Libraries and Museums of the Lublin Catholic University to the research into Polish culture, and Ms. Izabela Sosnowska-Kozieł M.A., presented the documentary activities of the Centre of Polish Sculpture in Orońsk.

The next event to celebrate the inauguration was the vernissage of the exhibition *Express the inexpressible*, which presented the works of professors of the UR Faculty of Art: Stanisław Białogłowicz, Tadeusz Boruta and Tadeusz Wiktor. Opening of the exhibition was followed by a lecture by Doctor Grażyna Ryba on formal search in modern art, directed at metaphysical contents. The exhibition was arranged owing to the assistance of Przemysław Tejkowski, director of the Wanda Siemaszkowa Theatre in Rzeszów.

The official opening of the Centre became an occasion to promote the inaugural achievement of the institution, i.e. the first volume of the above-mentioned periodical "Sacrum et Decorum", prepared simultaneously with the Centre.

The creators and co-operators of the new academic unit express their hope that soon, with the support from the University authorities, associated institutions, the Church and the scholars and artists, the Rzeszów Centre will develop its activities and offer assistance to all those interested in the sacred art of our times.

Translated by Anna Ścibior-Gajewska

Kolejnym wydarzeniem uświetniającym uroczystość był wernisaż wystawy *Wyrazić Niewyrażalne* prezentującej prace profesorów Wydziału Sztuki Uniwersytetu Rzeszowskiego: Stanisława Białogłowicza, Tadeusza Boruty oraz Tadeusza Wiktora. Otwarcu wystawy towarzyszyła prelekcja dr Grażyny Ryby na temat poszukiwań formalnych w sztuce współczesnej ukierunkowanych na treści metafizyczne. Aranżacji wystawy dokonano dzięki zaangażowaniu Przemysława Tejkowskiego, dyrektora Teatru im. Wandy Siemaszkowej w Rzeszowie.

Uroczyste otwarcie Centrum Dokumentacji Współczesnej Sztuki Sakralnej było również okazją do promocji przedsięwzięcia inauguracyjnego działalności tej instytucji – pierwszego numeru wspomnianego już rocznika „Sacrum et Decorum”, przygotowywanego równoległe z organizacją ośrodka.

Twórcy i współpracownicy nowej jednostki naukowej mają nadzieję, że przy wsparciu władz Uniwersytetu, pokrewnych instytucji, Kościoła oraz uczonych i artystów w niedługim czasie rzeszowskie Centrum pręźnie rozwinie swoją działalność i będzie mogło służyć pomocą wszystkim zainteresowanym sztuką sakralną naszych czasów.